

ปรากฏการณ์ภูมิปัจเจกนิยม: กรณีศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มมาตรการทางการค้า ในโลกยุคโลกาภิวัตน์

สรายุธ รัศมี*

บทคัดย่อ

ภูมิปัจเจกนิยม (individualism) เป็นการเปลี่ยนแปลงจากความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระดับโลก ไปสู่การใช้นโยบายที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ระดับชาติและการพึ่งพาตนเอง ปรากฏการณ์นี้ได้รับแรงกระตุ้นจากปัจจัยหลายประการ เช่น ความตึงเครียดทางการเมือง ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ และความท้าทายทางสังคม เช่น ความไม่เท่าเทียมของรายได้ การคุ้มครองทางการค้า (Trade Protectionism) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของภูมิปัจเจกนิยม ประกอบด้วยนโยบายต่าง ๆ เช่น การตั้งกำแพงภาษี การจำกัดการนำเข้า และการสนับสนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศ มาตรการเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดการพึ่งพาสินค้าต่างประเทศและปกป้องเศรษฐกิจในประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบในระบบเศรษฐกิจโลก ปัจจัยหลักที่ผลักดันลัทธิกีดกันทางการค้า เช่น ลัทธิชาตินิยมทางเศรษฐกิจ (Economic Nationalism) แรงกดดันจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก และความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ สถานการณ์สำคัญที่พบได้แก่ สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน ภาษีสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป และโครงการ Make in India ของอินเดีย การเพิ่มมาตรการคุ้มครองทางการค้า

* สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

email: Sarayoot.r@kkumail.com

ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ภูมิปัจเจกนิยม สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม แม้ว่านโยบายเหล่านี้จะมีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติ แต่ก็เสี่ยงต่อการทำลายข้อได้เปรียบของโลกาภิวัตน์ เช่น ประสิทธิภาพ นวัตกรรม และความร่วมมือระหว่างประเทศ การสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ระดับชาติและความร่วมมือระดับโลกจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในโลกที่เชื่อมโยงถึงกันในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: ภูมิปัจเจกนิยม, มาตรการทางการค้า, ยุคโลกาภิวัตน์

The Phenomenon of individualism: A Case Study of Increasing Trade Measures in the Globalization

Sarayoot Ratsamee **

Abstract

Individualism is a shift from global economic interconnections toward policies focused on national interests and self-reliance. This phenomenon is driven by various factors, including political tensions, economic uncertainties, and social challenges such as income inequality.

** Faculty of Education, Khon Kaen University

Email: Sarayoot.r@kkumail.com

Trade protectionism, which is at the core of individualism, includes policies such as imposing tariffs, restricting imports, and supporting domestic industries. These measures aim to reduce dependence on foreign goods and protect the national economy. However, they also have an impact on the global economic system. Key factors driving trade protectionism include economic nationalism, the impact of global economic crises, and geopolitical tensions. Notable situations include the trade war between the U.S. and China, the European Union's environmental tariffs, and India's "Make in India" initiative. The increase in trade protection measures, as part of the individualism phenomenon, reflects the complexity of the interplay between economic, political, and social factors. While these policies aim to protect national interests, they also risk undermining the benefits of globalization, such as efficiency, innovation, and international cooperation. Striking a balance between national interests and global cooperation is crucial for fostering sustainable economic growth in today's interconnected world.

Keywords: Individualism, trade measures, globalization

บทนำ

ในยุคที่โลกกำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในระดับโลก ปรากฏการณ์ใหม่ที่กำลังทวีความสำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ "ลัทธิปัจเจกนิยม" (individualism) ซึ่งสะท้อนถึงการที่ประเทศต่าง ๆ หันมาเน้นการดำเนินนโยบายที่คำนึงถึงผลประโยชน์ระดับชาติมากขึ้น แทนที่จะให้ความสำคัญกับความร่วมมือในระดับพหุภาคีหรือโลกาภิวัตน์แบบดั้งเดิม ลัทธิปัจเจกนิยมแสดงออกผ่านการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ เช่น มาตรการคุ้มครองทางการค้า (Trade Barriers) การกำหนดภาษีนำเข้าสูง (Protectionist Tariffs) และนโยบายปกป้องตลาดในประเทศ (Domestic Market Protection) เพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ ปรากฏการณ์นี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ได้รับแรงสนับสนุนเพิ่มขึ้นในบริบทปัจจุบันที่โลกกำลังเผชิญกับปัจจัยเร่งหลายประการ เช่น การระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลกอย่างรุนแรง ความตึงเครียดทางการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและจีน และการเปลี่ยนแปลงของระบบการค้าโลกที่เคยพึ่งพาความร่วมมือพหุภาคีในกรอบขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization) ความไม่แน่นอนเหล่านี้ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับตัวโดยการนำลัทธิปัจเจกนิยมมาเป็นกรอบในการดำเนินนโยบาย

Baldwin (2016) กล่าวว่า ลัทธิปัจเจกนิยมคือแนวโน้มที่ประเทศต่าง ๆ ใช้นโยบายทางเศรษฐกิจที่เน้นผลประโยชน์ของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่งรวมถึงการพยายามสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดโลกผ่านมาตรการทางการค้า การอุดหนุนภาคอุตสาหกรรมในประเทศ และการใช้ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยทางเศรษฐกิจและการเมือง ตัวอย่างเช่น การที่รัฐบาลหลายประเทศห้ามการส่งออกสินค้าจำเป็น เช่น อุปกรณ์ทางการแพทย์ ในช่วงวิกฤต COVID-19 หรือการที่ประเทศในยุโรปเร่ง

พัฒนาเทคโนโลยีในประเทศเพื่อลดการพึ่งพาประเทศอื่น เช่น จีนและสหรัฐฯ (Rodrik, 2018) ส่งผลให้เกิดแง่มุมที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนแปลงของระบบการค้าโลก ดังที่ Evenett (2021) กล่าว การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ทวีความรุนแรงทำให้การค้าระหว่างประเทศไม่เพียงแต่เป็นเวทีแลกเปลี่ยนสินค้า แต่ยังเป็นกลายเป็สนาamarบที่แต่ละประเทศพยายามสร้างความมั่นคงและอำนาจในเชิงยุทธศาสตร์ ตัวอย่างเช่น สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลกในวงกว้าง และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทานทั่วโลกอย่างถาวร (World Trade Organization, 2022) 2) การระบาดของ COVID-19 วิฤตการณ์ด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นทั่วโลกเผยให้เห็นจุดอ่อนของโลกาภิวัตน์ เช่น การพึ่งพิงสินค้านำเข้าจากประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป ทำให้หลายประเทศเริ่มทบทวนและปรับเปลี่ยนนโยบายการค้าและการผลิต เพื่อเพิ่มความยั่งยืนและความปลอดภัยทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ (UNCTAD, 2021) และ 3) ความสำคัญต่อประเทศกำลังพัฒนา สำหรับประเทศกำลังพัฒนา การเพิ่มมาตรการทางการค้าในบริบทของลัทธิปัจเจกนิยมอาจเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย โอกาสมาจากการพัฒนาขีดความสามารถในประเทศ แต่ความท้าทายคือ การเผชิญกับมาตรการคุ้มครองทางการค้าจากประเทศพัฒนาแล้วที่อาจลดโอกาสในการส่งออกของตนเอง

บทความวิชาการเรื่องนี้จึงมุ่งศึกษาการอธิบายปรากฏการณ์ลัทธิปัจเจกนิยมในแง่มุมต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับมิติทางเศรษฐกิจและการค้า วิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการทางการค้าต่อระบบเศรษฐกิจโลกและการเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่อุปทาน เสนอกรณีศึกษาที่แสดงถึงการปรับตัวของประเทศต่าง ๆ ภายใต้บริบทของลัทธิปัจเจกนิยม และสำรวจแนวทางที่ประเทศกำลังพัฒนาสามารถรับมือและปรับตัวให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจโลก นำเสนอให้เห็นถึงความซับซ้อนในยุคโลกา

ภวัตน์ ที่ความร่วมมือและการแข่งขันเกิดขึ้นพร้อมกัน การบริหารจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์และการส่งเสริมความร่วมมือระดับนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญ เพื่อป้องกันการแตกแยกและสร้างเสถียรภาพให้กับระบบโลกในอนาคต

ภูมิปัจเจกนิยม: แนวคิดและพื้นฐานทางทฤษฎี

ภูมิปัจเจกนิยม (individualism) เป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างภูมิศาสตร์การเมือง (Geopolitics) และ เศรษฐศาสตร์การค้า (Economics) โดยเน้นความสำคัญของการใช้มาตรการเศรษฐกิจเพื่อผลักดันเป้าหมายด้านความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ แนวคิดนี้สะท้อนถึงการที่ประเทศต่าง ๆ เลือกที่จะดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจโดยมุ่งเน้นการปกป้องและพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองเป็นอันดับแรก แทนที่จะอาศัยความร่วมมือในระดับนานาชาติที่เคยเป็นหลักการสำคัญในยุคโลกาภวัตน์ สามารถเข้าใจได้ผ่านองค์ประกอบสำคัญ เช่น 1) รากฐานจากภูมิศาสตร์การเมือง ภูมิปัจเจกนิยมได้รับอิทธิพลจากแนวคิดภูมิศาสตร์การเมืองซึ่งเน้นการใช้ “พื้นที่” และ “ทรัพยากร” เป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจและอิทธิพลในระดับโลก ประเทศที่มีทรัพยากรสำคัญ เช่น น้ำมัน พลังงาน หรือแร่ธาตุที่หายาก มักใช้ทรัพยากรเหล่านี้เป็นกลไกต่อรองในเวทีระหว่างประเทศ (Allison, 2017) ตัวอย่างเช่น รัสเซีย ใช้การส่งออกพลังงานเป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจในยุโรปตะวันออก โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดความขัดแย้งกับยูเครนในปี 2022 2) กระแสทวนกลับของโลกาภวัตน์ (Deglobalization) ดังที่ Rodrik (2018) กล่าวถึง ภูมิปัจเจกนิยมที่มักถูกมองว่าเป็นผลสืบเนื่องจากกระแสการปฏิเสธโลกาภวัตน์ ในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 โลกาภวัตน์ซึ่งเคยถูกมองว่าเป็นหนทางในการเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ และลดความเหลื่อมล้ำ กลับถูกตั้งคำถามเมื่อประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร พบว่า ตนเองสูญเสียอุตสาหกรรม

ภายในประเทศไปยังประเทศที่มีค่าแรงถูกกว่า เช่น จีนและเวียดนาม การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่แรงงานและชนชั้นกลางในประเทศพัฒนาแล้ว ส่งผลให้ผู้นำประเทศเหล่านี้หันมาใช้นโยบายปกป้องตลาดในประเทศ เช่น การเพิ่มภาษีนำเข้าและการเจรจาข้อตกลงการค้าแบบทวิภาคีแทนการพึ่งพาองค์ระหว่างประเทศ 3) การใช้นโยบายเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคงของชาติ ภูมิปัญญาเดิมมองว่าเศรษฐกิจไม่ใช่แค่เรื่องของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ แต่ยังเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการรักษาความมั่นคงของชาติ (Kaplan, 2012) และรายงานจากกระทรวงการคลัง (2565) ตัวอย่างเช่น การที่รัฐบาลจีนใช้โครงการ “Made in China 2025” เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงในประเทศ เพื่อลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตก หรือการที่สหรัฐฯ ห้ามบริษัทเทคโนโลยีภายในประเทศส่งออกเซมิคอนดักเตอร์ให้จีนในปี 2023 เป็นต้น 4) การเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่อุปทานโลก การกระจายตัวของห่วงโซ่อุปทานในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้หลายประเทศต้องพึ่งพิงประเทศอื่นในการผลิตสินค้าและวัตถุดิบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ตัวอย่างเช่น การผลิตรถยนต์ที่ต้องใช้เซมิคอนดักเตอร์จากไต้หวัน แต่เมื่อเกิดวิกฤต COVID-19 และสงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครน หลายประเทศเริ่มตระหนักถึงความเสี่ยงของการพึ่งพิงแหล่งเดียว และจึงพยายามสร้างห่วงโซ่อุปทานที่พึ่งพาตัวเองได้มากขึ้น (Supply Chain Resilience) 5) การเน้นย้ำการพึ่งพาตนเองในเศรษฐกิจภายในประเทศ แนวคิดภูมิปัญญาเดิมยังสนับสนุนการสร้างเศรษฐกิจที่พึ่งพาแรงงานทรัพยากร และเทคโนโลยีในประเทศ (Ghosh, 2021) ตัวอย่างเช่น การที่อินเดียดำเนินโครงการ “Atmanirbhar Bharat” (India’s Self-Reliant Movement) เพื่อส่งเสริมการผลิตภายในประเทศและลดการพึ่งพาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี 6) การปรับตัวขององค์ระหว่าง

ประเทศ แม้ว่าแนวคิดภูมิปัจเจกนิยมจะมีลักษณะเน้นการพึ่งพาตนเองและการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ แต่ในบางกรณีประเทศต่าง ๆ ยังคงมีการประสานงานในระดับโลก ผ่านองค์กรระหว่างประเทศ เช่น การเจรจาภายในกรอบของ WTO เพื่อสร้างกฎเกณฑ์ทางการค้าที่สมดุลยิ่งขึ้นกว่าเดิม จากที่กล่าวมา ภูมิปัจเจกนิยมจึงไม่ใช่เพียงกระแสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ แต่ยังเป็นปรัชญาและกลยุทธ์ที่ประเทศต่าง ๆ ใช้ในการรักษาอำนาจ ความมั่นคง และการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองด้วย

ความสัมพันธ์กับโลกาภิวัตน์ (Globalization)

โลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นกระบวนการที่ทำให้โลกเชื่อมโยงกันในมิติเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม โดยลดอุปสรรคระหว่างประเทศ เช่น กฎระเบียบทางการค้า และเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้า บริการ ทุน และข้อมูลอย่างเสรี แนวคิดนี้ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสร้างความเจริญเติบโตร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การปรากฏขึ้นของภูมิปัจเจกนิยม (individualism) ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนกับโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีทั้งลักษณะของการต่อต้าน การพึ่งพา และการปรับตัวเพื่อรักษาสมดุล ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัจเจกนิยมและโลกาภิวัตน์

ลักษณะความสัมพันธ์กับโลกาภิวัตน์
1. กระแสทวนกลับของโลกาภิวัตน์ (Deglobalization)
ภูมิปัจเจกนิยมมักถูกมองว่าเป็นกระแสที่ต่อต้านโลกาภิวัตน์ในรูปแบบดั้งเดิม สาเหตุสำคัญของการต่อต้าน อาทิ (1) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ แม้ว่าโลกาภิวัตน์จะสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ

ลักษณะความสัมพันธ์กับโลกาภิวัตน์

มากมาย แต่ยังคงส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรพบว่าชนชั้นแรงงานและอุตสาหกรรมดั้งเดิมของพวกเขาถูกกดดันจากการเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่อุปทานโลก ตัวอย่างเช่น การย้ายฐานการผลิตไปยังจีนและเวียดนามทำให้เกิดการว่างงานในภาคการผลิตของประเทศ

- (2) ผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ โลกาภิวัตน์นำไปสู่การพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สูงขึ้น ซึ่งในบางกรณีอาจส่งผลต่อความมั่นคง ตัวอย่างเช่น การพึ่งพาเคมีคอนดักเตอร์จากไต้หวันทำให้สหรัฐฯ และยุโรปเร่งพัฒนากำลังการผลิตในประเทศเพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและการเมือง
- (3) การเกิดกระแสชาตินิยม กระแสภูมิปัจเจกนิยมสอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของชาตินิยม (Nationalism) โดยผู้นำหลายประเทศ เช่น อเมริกาในยุคของโดนัลด์ ทรัมป์ ใช้สโลแกน “America First” เพื่อต่อต้านโลกาภิวัตน์ และผลักดันนโยบายการค้าปกป้อง (Protectionism)

2. การพึ่งพาโลกาภิวัตน์

แม้ว่าภูมิปัจเจกนิยมจะเน้นการพึ่งพาตนเองและการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ แต่ยังมีความสัมพันธ์ที่สำคัญกับโลกาภิวัตน์ในเชิงโครงสร้าง อาทิ

- (1) ห่วงโซ่อุปทานโลกที่ซับซ้อน โลกาภิวัตน์ได้สร้างเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก แม้ว่าภูมิปัจเจกนิยมจะสนับสนุนการผลิตภายในประเทศ แต่ในทางปฏิบัติหลายประเทศยังคงพึ่งพาสินค้าและวัตถุดิบจากต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ในยุโรปยังคงพึ่งพาเคมีคอนดักเตอร์จากเอเชีย แม้ว่าจะมีความพยายามลดการพึ่งพาดังกล่าวก็ตาม

ลักษณะความสัมพันธ์กับโลกาภิวัตน์
(2) การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและนวัตกรรม โลกาภิวัตน์เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม แม้ภูมิปัจเจกนิยมจะเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศ เช่น โครงการ “Made in China 2025” ของจีน แต่การพัฒนาเหล่านี้ยังคงอาศัยความรู้ เทคโนโลยี และตลาดจากต่างประเทศในระยะแรก
3. การปรับตัวและวิวัฒนาการของโลกาภิวัตน์
ภูมิปัจเจกนิยมไม่ได้หมายความว่าโลกาภิวัตน์จะสิ้นสุด แต่สะท้อนถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบของโลกาภิวัตน์เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ อาทิ (1) โลกาภิวัตน์ในระดับภูมิภาค ความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค เช่น ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) ในเอเชีย แสดงถึงแนวโน้มที่ประเทศต่างๆ หันมาสร้างความร่วมมือที่จำกัดขอบเขตมากขึ้น เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างการปกป้องผลประโยชน์ของชาติและการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจ (2) การสร้างโลกาภิวัตน์ที่ยั่งยืน หลายประเทศมองว่าภูมิปัจเจกนิยมและโลกาภิวัตน์อยู่ร่วมกันได้ หากปรับปรุงโครงสร้างการค้าระหว่างประเทศให้โปร่งใสและยั่งยืนยิ่งขึ้น เช่น การส่งเสริมความเท่าเทียมในข้อตกลงการค้าและการสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาในเวทีโลก

ความเชื่อมโยงกับการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ภูมิปัจเจกนิยม (Individualism) เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยแสดงถึงการผสมผสานระหว่างการดำเนินนโยบายที่มุ่งเน้นการปกป้องผลประโยชน์ของชาติและการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจในการสนับสนุนกลยุทธ์ทางการเมือง ทั้งในแง่ของการเจรจาทางการค้า การใช้มาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อลดการพึ่งพาผู้อื่น และการรักษาความมั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจของชาติ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัจเจกนิยมกับการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ลักษณะความสัมพันธ์กับการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
1. การเมืองระหว่างประเทศ ภูมิปัจเจกนิยมมีผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อการเมืองระหว่างประเทศ โดยประเทศต่าง ๆ ใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ เช่น การใช้มาตรการการค้าและการคว่ำบาตรเพื่อลงโทษประเทศที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ประเทศผู้นำต้องการ ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและเศรษฐกิจ ในบริบทของภูมิปัจเจกนิยม อาทิ (1) การใช้มาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างอำนาจทางการเมือง ภูมิปัจเจกนิยมทำให้ประเทศต่างๆ ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการบังคับและควบคุมการเมืองของประเทศอื่น ตัวอย่างที่ชัดเจน (U.S. Department of State, 2020) เช่น การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจที่สหรัฐฯ ใช้กับประเทศอย่างเกาหลีเหนือและอิหร่าน ซึ่งมีจุดประสงค์ในการบีบบังคับให้ประเทศเหล่านั้น

ลักษณะความสัมพันธ์กับการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องอาวรุชนิวเคลียร์ (2) การสร้างพันธมิตรผ่านข้อตกลงทางการค้า ในทางกลับกันภูมิปัจเจกนิยมทำให้ประเทศหันมาใช้ในการสร้างพันธมิตรทางการค้าผ่านข้อตกลงทางเศรษฐกิจ เช่น การทำข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreements, FTAs) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและยกระดับอำนาจทางการเมืองของชาติที่มีข้อตกลงเหล่านี้ (Baldwin, 2016) ตัวอย่างเช่น การจัดตั้ง CPTPP (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership) โดยประเทศที่มีข้อตกลงนี้สามารถใช้การค้าเป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจทางการเมืองในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก
2. เศรษฐกิจระหว่างประเทศ
ภูมิปัจเจกนิยมยังมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในเชิงการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ โดยการมุ่งเน้นให้แต่ละประเทศสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้โดยไม่ถูกจำกัดจากข้อกำหนดทางการค้าระหว่างประเทศใดๆ หรือโครงสร้างเศรษฐกิจโลกที่ไม่เหมาะสม อาทิ (1) การปกป้องตลาดภายใน เศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ที่มีการเชื่อมโยงกันมากขึ้น ประเทศต่างๆ ที่นำแนวคิดภูมิปัจเจกนิยมมาใช้มักจะใช้มาตรการทางเศรษฐกิจ (Krugman and Obstfel, 2018) เช่น การตั้งภาษีศุลกากร และการจำกัดการนำเข้าสินค้า เพื่อปกป้องภาคการผลิตในประเทศ และลดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์จากต่างประเทศ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมืองของชาติ เช่น อุตสาหกรรมการ

ลักษณะความสัมพันธ์กับการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ผลิตและเทคโนโลยี

- (2) การส่งเสริมการลงทุนในประเทศ ภูมิปัจจัยนิยมยังสนับสนุนการส่งเสริมการลงทุนในประเทศผ่านนโยบายที่สนับสนุนการสร้างเทคโนโลยีและการวิจัยในประเทศ โดยไม่พึ่งพาการนำเข้าสินค้าและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ (Gallagher, 2019) ตัวอย่างเช่น จีน ซึ่งมีโครงการ Made in China 2025 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงภายในประเทศเพื่อทดแทนการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างชาติ
- (3) การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในทางเศรษฐกิจการเน้นการพึ่งพาเศรษฐกิจภายในและลดความเสี่ยงจากการผันผวนของตลาดโลก เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่ประเทศนำมาใช้ภายใต้แนวคิดภูมิปัจจัยนิยม (International Monetary Fund, 2022) ประเทศอย่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ต่างก็มุ่งเน้นการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและเศรษฐกิจภายในให้มีความแข็งแกร่งพอที่จะรับมือกับความไม่แน่นอนจากการค้าระหว่างประเทศ

สรุปความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัจจัยนิยมกับการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ พบว่า ภูมิปัจจัยนิยมทำให้การเมืองระหว่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีความเชื่อมโยงในรูปแบบของการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงอำนาจทางการเมืองของชาติ การใช้มาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อควบคุมและบีบบังคับประเทศอื่น ๆ หรือแม้กระทั่งการใช้การค้าเป็นเครื่องมือในการสร้างพันธมิตรทางการเมือง เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างการเมืองและเศรษฐกิจภายใต้แนวคิดภูมิปัจจัยนิยมที่กำลังมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน

การเพิ่มมาตรการทางการค้าในบริบทปัจจุบัน

ในปัจจุบัน มาตรการทางการค้า (Trade Measures) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐบาลของประเทศต่างๆ ใช้ในการปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนในระดับประเทศและระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา รวมถึงการระบาดของ COVID-19 และความตึงเครียดทางการค้าโลก (มณีรัตน์ รัตนสมบัติ, 2020) ทำให้มีการเพิ่มมาตรการทางการค้าในหลากหลายรูปแบบมากขึ้น

ความหมายของมาตรการทางการค้า (Trade Measures)

1) การกำหนดภาษี (Tariffs) การกำหนดภาษีสศุลกากร (Tariffs) คือการเก็บภาษีเพิ่มเติมจากสินค้านำเข้าหรือส่งออก เพื่อเพิ่มต้นทุนสินค้าต่างประเทศ และทำให้สินค้าภายในประเทศมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น (Baldwin, 2018) ตัวอย่างเช่น การเพิ่มภาษีสินค้านำเข้าเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศจากการแข่งขันจากสินค้าต่างประเทศที่มีราคาถูกกว่า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน ในปี 2018-2019 ที่สหรัฐฯ ใช้มาตรการเพิ่มภาษีสินค้านำเข้าจากจีนเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศ

2) โควตา (Quotas) คือ การจำกัดปริมาณสินค้านำเข้าหรือส่งออกในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศจากการเข้ามาของสินค้าเกินความต้องการในตลาด (Evenett and Fritz, 2021) ตัวอย่างเช่น การกำหนดโควตาในการนำเข้าเสื้อผ้าจากประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งอาจมีราคาถูกกว่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ การจำกัดปริมาณนี้ช่วยให้ผู้ผลิตในประเทศมีโอกาสทำธุรกิจได้ดีขึ้นโดยไม่ต้องเผชิญกับการแข่งขันเกินไป

3) มาตรการปกป้องตลาด (Market Protection Measures) มาตรการปกป้องตลาดสามารถประกอบไปด้วยหลายรูปแบบ (Krugman, 2018) เช่น การใช้มาตรการปกป้องทางการเงิน (Subsidies) ซึ่งรัฐบาลจะให้เงินสนับสนุนการผลิตสินค้าภายในประเทศ หรือการใช้มาตรการเพื่อควบคุมคุณภาพสินค้า เช่น การกำหนดมาตรฐานที่เข้มงวดสำหรับสินค้านำเข้า อีกตัวอย่างคือ มาตรการการป้องกันการทุ่มตลาด (Anti-dumping measures) ที่หลายประเทศใช้เพื่อลดการนำเข้าสินค้าที่มีราคาต่ำเกินไปจากประเทศที่พยายามทำให้สินค้าของตนมีราคาถูกลงเพื่อขยายตลาดในประเทศ

บริบทการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน

ในปัจจุบัน มีหลายปัจจัยที่ทำให้การเพิ่มมาตรการทางการค้าเป็นเรื่องที่จำเป็นและมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่โลกกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการระบาดของ COVID-19 และความตึงเครียดทางการค้าระหว่างประเทศ เช่น

1) การระบาดของ COVID-19 การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการค้าโลกอย่างรุนแรง โดยหลายประเทศได้มีการเพิ่มมาตรการป้องกันทางการค้าเพื่อควบคุมการกระจายของสินค้าที่สำคัญ (World Health Organization, 2020) เช่น ยารักษาโรคและวัสดุทางการแพทย์ ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ มาตรการการค้าไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการส่งเสริมหรือปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นเครื่องมือในการรักษาความมั่นคงของประชากรและระบบสาธารณสุขของประเทศ (The Economist, 2020)

2) ความตึงเครียดทางการค้า ระหว่างประเทศต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การใช้มาตรการทางการค้ากลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน ซึ่งทั้งสองประเทศต่างใช้มาตรการทาง

การค้า (Bown, 2020) เช่น การเพิ่มภาษีและการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ เพื่อบีบให้ฝ่ายตรงข้ามยอมรับการเจรจาต่อรองในด้านต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการถ่ายโอนเทคโนโลยีและการเปิดตลาดสินค้า นอกจากนี้ ความตึงเครียดทางการค้าก็เกิดขึ้นระหว่าง สหภาพยุโรปกับสหรัฐฯ ในเรื่องของการเก็บภาษีสินค้าการเกษตรและการบิน ซึ่งมีผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศ

จากข้างต้น ทำให้เห็นว่าการเพิ่มมาตรการทางการค้าในโลกยุคปัจจุบันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในหลายบริบท ไม่ว่าจะเป็นจากการระบาดของ COVID-19 หรือความตึงเครียดทางการค้า การใช้มาตรการเช่น ภาษี, โควตา, และมาตรการปกป้องตลาดมีความจำเป็นในการปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและรักษาความมั่นคงในระดับชาติ ในขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงความท้าทายที่ประเทศต่าง ๆ เผชิญในการดำเนินการค้าในระดับโลก

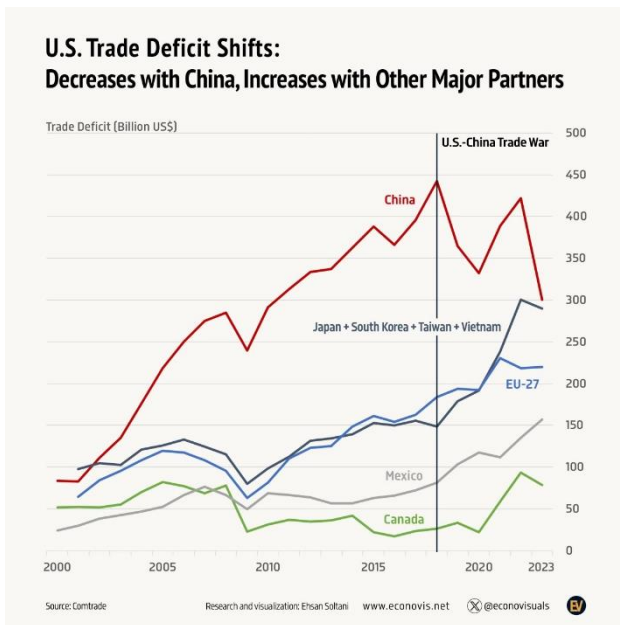
กรณีศึกษา (Case Studies) ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ภูมิปัจจัยนิยม

การใช้มาตรการทางการค้าเพื่อปกป้องเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นกลยุทธ์ที่หลายประเทศใช้เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจโลกหรือภัยคุกคามจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ในกรณีของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ซึ่งมีการใช้นโยบายทางการค้าอย่างเข้มงวด เช่น การเก็บภาษีและมาตรการตอบโต้ที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลก นอกจากนี้ ยังมีมุมมองของประเทศกำลังพัฒนาที่มองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ประเทศที่ใช้มาตรการทางการค้าเพื่อปกป้องเศรษฐกิจภายใน

1) สหรัฐอเมริกากับสงครามการค้ากับจีน เริ่มต้นในปี 2018 ภายใต้นโยบายของประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ที่มุ่งเน้นการปกป้องเศรษฐกิจภายในประเทศจากการทุ่มตลาดและการค้าที่ยุติธรรม โดยสหรัฐฯ ใช้มาตรการเก็บภาษีสูงจากสินค้าจีน

จำนวนมากในหลายภาคส่วน รวมถึงสินค้าการเกษตร, อิเล็กทรอนิกส์, และ
เครื่องใช้ไฟฟ้า เพื่อผลักดันให้จีนเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น และลดการขาดดุลการค้า
ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การขาดดุลการค้าของสหรัฐฯ ที่ลดลงโดยเฉพาะในพลวัตของ
สหรัฐฯ กับจีน
ที่มา Comtrade โดย Ehsan Soltani (2024)

การใช้มาตรการทางการค้า เช่น ภาษีและการตอบโต้ของสหรัฐฯ ที่เก็บภาษีจากสินค้าจีนมูลค่าหลายร้อยพันล้านดอลลาร์ ซึ่งจีนตอบโต้ด้วยการเก็บภาษีจากสินค้าสหรัฐฯ เช่น ผลไม้, เนื้อสัตว์, และเครื่องจักรการเกษตร นอกจากนี้ยังพบว่า สหรัฐฯ ยังใช้มาตรการจำกัดการเข้าถึงตลาดของบริษัทจีน เช่น การจำกัดการใช้งานของบริษัท Huawei ในตลาดของสหรัฐฯ โดยอ้างว่าจีนใช้เทคโนโลยีนี้ในการสอดส่องทางการเมือง ผลกระทบของมาตรการนำไปสู่สงครามการค้า ทำให้ห่วงโซ่อุปทานโลก ถูกขัดขวางอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการเก็บภาษีส่งผลให้สินค้าจากจีนมีราคาแพงขึ้นในตลาดสหรัฐฯ ซึ่งทำให้บริษัทต่าง ๆ ต้องหันไปหาผู้ผลิตในประเทศอื่น ๆ หรือพยายามหาทางหลีกเลี่ยงการเก็บภาษีโดยการย้ายการผลิตไปยังประเทศที่ไม่ถูกภาษีสูง เช่น การเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่อุปทาน บริษัทหลายแห่งที่ผลิตสินค้าที่มีความซับซ้อนและมีมูลค่าสูงได้ตัดสินใจย้ายฐานการผลิตออกจากจีนไปยังประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เวียดนาม หรือไทย เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีที่สูงเกินไป และผลกระทบจากสงครามการค้าทำให้ทั้งสองประเทศได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจ เช่น การลดลงของการลงทุนในตลาดหุ้นและการผลิตที่ลดลงในบางอุตสาหกรรม

2. ผลกระทบของมาตรการต่อการค้าระหว่างประเทศ การเพิ่มมาตรการทางการค้าเช่น ภาษีและข้อจำกัดในการเข้าถึงตลาดมีผลกระทบที่สำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในด้านของการเปลี่ยนแปลงใน ห่วงโซ่อุปทานโลก และการกระจายของการผลิต เช่น 1) การเปลี่ยนแปลงห่วงโซ่อุปทาน เช่น การเปลี่ยนแปลงห่วงโซ่อุปทาน ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคตามข้อที่ 1 ทำให้เกิดการกระจายความเสี่ยง เนื่องจากหลายบริษัทได้เรียนรู้จากวิกฤติที่เกิดขึ้นในสงครามการค้า จึงเริ่มกระจายแหล่งการผลิตและวัตถุดิบมากขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการขึ้นภาษีหรือมาตรการปกป้องทางการค้าในประเทศใดประเทศหนึ่ง ส่วนผลกระทบ

ต่อประเทศที่ไม่ได้เป็นผู้กระทำ พบว่า การเพิ่มขึ้นของภาษีระหว่างสหรัฐฯ และจีนมีผลต่อประเทศที่ไม่ได้เข้าร่วมสงครามการค้าด้วย เช่น ประเทศในยุโรป หรือประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากการขึ้นภาษีอาจทำให้ราคาสินค้าในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้น หรือทำให้การขนส่งสินค้าระหว่างประเทศซับซ้อนขึ้น นำไปสู่การปรับตัวของบริษัทและภาครัฐเนื่องจากประเทศที่ไม่ได้เข้าร่วมสงครามการค้าเหล่านี้ต้องมีการปรับตัว ทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับพันธมิตรใหม่ เพื่อลดผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างมหาอำนาจ

3. มุมมองของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ ซึ่งมีทั้งพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจของตน มีมุมมองที่หลากหลายต่อการเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่อุปทานและการเก็บภาษีที่เกิดจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน

1) มุมมองเชิงบวก ประกอบด้วย 1.1 การดึงดูดการลงทุน: หลายประเทศกำลังพัฒนาสามารถดึงดูดการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติที่ย้ายฐานการผลิตจากจีนไปยังประเทศเหล่านี้ เช่น เวียดนาม และ ไทย ได้รับประโยชน์จากการย้ายฐานการผลิตในบางอุตสาหกรรม เช่น อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า และ 1.2 การสร้างโอกาสในการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ประเทศกำลังพัฒนามีโอกาสในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการค้าของตนเองและสร้างอุตสาหกรรมใหม่ๆ ที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

2) มุมมองเชิงลบ ประกอบด้วย 2.1 การเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลง ประเทศกำลังพัฒนาบางแห่งยังคงมีความเสี่ยงจากการที่ต้องพึ่งพาการค้ากับประเทศมหาอำนาจ หากการเจรจาทางการค้าระหว่างมหาอำนาจล้มเหลว อาจส่งผลให้ประเทศเหล่านี้ได้รับผลกระทบในเรื่องของการส่งออกและการเติบโตทางเศรษฐกิจ

และ 2.2 ผลกระทบจากภาษีและข้อจำกัด มาตรการเก็บภาษีจากสินค้าเงินและสหรัฐอเมริกา อาจทำให้ตลาดที่ส่งออกสินค้าของประเทศกำลังพัฒนาต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น หรืออาจทำให้ต้นทุนการผลิตในประเทศเพิ่มขึ้นจากการปรับตัวของบริษัทในประเทศ

ข้อได้เปรียบและข้อเสียของภูมิปัจจัยนิยม

ภูมิปัจจัยนิยมเป็นแนวคิดที่ใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจและการค้าเพื่อปกป้องผลประโยชน์ภายในประเทศ โดยการพึ่งพาการใช้มาตรการทางการค้า เช่น การเก็บภาษี การตั้งโควตาหรือมาตรการปกป้องตลาด เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจภายในและกระตุ้นการเติบโตของอุตสาหกรรมภายในประเทศ แนวคิดนี้มีข้อได้เปรียบหลายประการ เช่น การปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศจากการแข่งขันภายนอก และการเสริมสร้างเสถียรภาพของเศรษฐกิจภายในประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็มีข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น ความเสี่ยงต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและผลกระทบที่เกิดจากการกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่

ข้อได้เปรียบของภูมิปัจจัยนิยม ได้แก่ การปกป้องเศรษฐกิจภายในประเทศจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เช่น การนำเข้าในราคาถูกที่อาจทำลายอุตสาหกรรมท้องถิ่น โดยการใช้ภาษีหรือโควตาช่วยให้ภาคการผลิตในประเทศมีโอกาสเติบโตมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจในช่วงวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น ในช่วงการระบาดของ COVID-19 หรือการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลก โดยไม่ต้องพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียว ภูมิปัจจัยนิยมยังช่วยเสริมสร้างการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) และกระตุ้นการเติบโตของอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น

ข้อเสียของภูมิปัจจัยนิยม คือการสร้างความตึงเครียดทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งอาจนำไปสู่สงครามการค้าหรือการตอบโต้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเก็บภาษีจากสินค้าของประเทศที่ใช้มาตรการทางการค้า ซึ่งอาจทำให้ประเทศที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบจากการลดลงของการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ การเพิ่มมาตรการทางการค้ากับประเทศอื่น ๆ ยังอาจส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลก ทำให้ประเทศต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่อุปทานและต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ข้อเสียอีกประการหนึ่งคือ การเสียโอกาสจากการร่วมมือทางการค้ากับพันธมิตรระหว่างประเทศ และการสูญเสียโอกาสในการขยายการผลิตหรือตลาดในระดับโลก

ในภาพรวมภูมิปัจจัยนิยมเป็นแนวทางที่มีทั้งข้อดีและข้อเสีย การใช้มาตรการทางการค้าเพื่อปกป้องเศรษฐกิจภายในอาจส่งผลในระยะสั้นให้ภาคการผลิตในประเทศสามารถเติบโตได้ แต่ในระยะยาวอาจเกิดความตึงเครียดทางการค้าหรือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจโลกที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับโลก ดังนั้น การใช้นโยบายภูมิปัจจัยนิยมต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงการรักษาความสมดุลในการปกป้องเศรษฐกิจภายในพร้อมกับการรักษาความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศต่าง ๆ ในโลก

ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงระบบของภูมิปัจจัยนิยม

1) การพิจารณาผลกระทบในหลายมิติ การใช้มาตรการทางการค้าต้องคำนึงถึงผลกระทบในหลายมิติ เช่น ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปกป้องอุตสาหกรรมภายในอาจส่งผลดีในระยะสั้น แต่ต้องพิจารณาผลกระทบระยะยาวในแง่ของการเติบโตที่ยั่งยืน เช่น การเพิ่มต้นทุนการผลิตจากการเก็บภาษีหรือการ

ลดการส่งออก นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาผลกระทบต่อ ห่วงโซ่อุปทานโลก การเพิ่มภาษีหรือลดการค้ำระหว่างประเทศอาจทำให้ห่วงโซ่อุปทานขาดความยืดหยุ่นและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของกระบวนการผลิตในระดับโลก เช่น การปรับเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบหรือการขยายการผลิตในประเทศที่ไม่ใช่พันธมิตรทางการค้า (Zhang and Li, 2020)

2) การประเมินผลกระทบที่ไม่คาดคิด ในหลายกรณีการใช้มาตรการปกป้องเศรษฐกิจภายในประเทศอาจนำไปสู่ผลกระทบที่ไม่คาดคิด เช่น การตอบโต้จากประเทศคู่ค้า หรือการสูญเสียโอกาสในการขยายตลาดในระยะยาว การประเมินผลกระทบในระดับเชิงลึก จะช่วยให้รัฐบาลสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้ง (Kittipong, 2020)

แนวทางการสร้างความสมดุลระหว่างมาตรการทางการค้าและความร่วมมือระหว่างประเทศ การใช้มาตรการทางการค้าเพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้เกิดความตึงเครียดระหว่างประเทศและความเสี่ยงที่จะสูญเสียโอกาสในการร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้แนวทาง ดังนี้

1) การสร้างความร่วมมือทางการค้าผ่านความตกลงการค้าเสรี การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจโดยการลงนามในความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreements - FTAs) หรือ ข้อตกลงการค้าที่มีเงื่อนไขยืดหยุ่น ระหว่างประเทศจะช่วยให้การเปิดตลาดและการแลกเปลี่ยนสินค้าทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ ในขณะเดียวกันก็ช่วยลดผลกระทบจากการใช้มาตรการปกป้องเศรษฐกิจภายใน เช่น ASEAN Economic Community (AEC) ซึ่งเป็นการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและลด

ข้อจำกัดจากการใช้มาตรการทางการค้าโดยตรง (ASEAN Economic Community, 2021)

2) การสร้างมาตรการทางการค้าที่เป็นธรรมและโปร่งใส การใช้มาตรการทางการค้าควรได้รับการออกแบบให้เป็นธรรมและโปร่งใส เพื่อไม่ให้เกิดการตอบโต้หรือการยกเลิกการเจรจาทางการค้ากับประเทศพันธมิตร การใช้ มาตรการยืดหยุ่น เช่น การเจรจาความร่วมมือในระยะยาว การให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการลดช่องว่างการพัฒนา จะช่วยให้สามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศในโลกที่เชื่อมโยงกันมากขึ้น (Organization for Economic Cooperation and Development, 2019)

3) การส่งเสริมความสมดุลระหว่างการปกป้องภายในและการเปิดกว้างสู่ตลาดโลกการสร้างสมดุลระหว่างการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศและการเปิดกว้างต่อการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ ในขณะเดียวกัน ประเทศต้องพัฒนากลไกที่ช่วยให้สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลก (International Monetary Fund, 2020) เช่น การสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมใหม่ ๆ การส่งเสริมเทคโนโลยีที่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ และการเปิดโอกาสให้กับผู้ประกอบการในประเทศเพื่อขยายธุรกิจในระดับโลก

บทสรุป

บทความนี้ได้นำเสนอการศึกษาปรากฏการณ์ ภูมิปัจเจกนิยม (Individualism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้มาตรการทางการค้า เช่น การเก็บภาษีหรือการตั้งโควตา เพื่อปกป้องเศรษฐกิจภายในประเทศจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมจากต่างประเทศ แนวคิดนี้มีทั้งข้อได้เปรียบและข้อเสียที่สำคัญในบริบทเศรษฐกิจโลก

โดยเฉพาะการสร้าง ความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศในระยะสั้น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้เกิดความตึงเครียดทางการค้าและการสูญเสียโอกาสจากการร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในระยะยาว การใช้มาตรการทางการค้าเพื่อปกป้องเศรษฐกิจภายในสามารถส่งผลดีในระยะสั้น โดยช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมท้องถิ่น และลดการพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ แต่ต้องมีการประเมินผลกระทบเชิงระบบที่กว้างขวาง เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเสียความสัมพันธ์ทางการค้าและการตอบโต้จากประเทศคู่ค้า ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบที่ไม่คาดคิด เช่น การเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่อุปทานหรือการสูญเสียโอกาสในการขยายตลาดในระดับโลก

ความสำคัญของการปรับตัวในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เป็นสิ่งจำเป็น การปรับตัวนี้รวมถึงการสร้างสมดุลระหว่างการปกป้องเศรษฐกิจภายในและการเปิดกว้างสู่การค้าระหว่างประเทศ ด้วยการพัฒนาความร่วมมือทางการค้าผ่านความตกลงการค้าเสรี การสร้างมาตรการที่โปร่งใสและเป็นธรรม รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมในประเทศ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกอย่างมั่นคง ในท้ายที่สุด การเข้าใจและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในโลกยุคปัจจุบันจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจของประเทศ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับโลกอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กระทรวงการคลัง. (2565). *รายงานเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เศรษฐกิจแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานในยุควิกฤต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- มนิรัตน์ รัตนสมบัติ (2020). ผลกระทบของมาตรการทางการค้าต่อเศรษฐกิจไทยในยุค COVID-19. *วารสารเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ*, 15(2), 112-130.
- Allison, G. (2017). *Destined for war: Can America and China escape Thucydides's trap?* Houghton Mifflin Harcourt.
- ASEAN Economic Community (AEC). (2021). Trade policy and economic integration in Southeast Asia. *ASEAN Economic Review*, 12(1), 20-35.
- Baldwin, R. (2016). *The great convergence: Information technology and the new globalization*. Harvard University Press.
- Baldwin, R. (2018). *The great convergence: Information technology and the new globalization*. Harvard University Press.
- Bown, C. P. (2020). The WTO and the dispute settlement system: The end of trade liberalization? *World Bank*.

- Evenett, S. J., & Fritz, J. (2021). Subsidies and market access: Towards an inventory of corporate subsidies by major economies. *Global Trade Alert*.
- Gallagher, K. P. (2019). *Made in China 2025: How China's economic power transforms the global economy*.
- Ghosh, J. (2021). Atmanirbhar Bharat: Self-reliance in a globalized economy. *Journal of Economic Perspectives*, 35(4), 112-128.
- International Monetary Fund. (2022). *World economic outlook: Global economic prospects and policy challenges*. IMF.
- Kaplan, R. D. (2012). *The revenge of geography: What the map tells us about coming conflicts and the battle against fate*. Random House.
- Krugman, P., & Obstfeld, M. (2018). *International economics: Theory and policy*. Pearson.
- Peterson, E., & Thomas, A. (2021). Trade war, supply chains, and emerging markets. *International Economics Review*, 62(4), 789-804.
- Rodrik, D. (2018). *Straight talk on trade: Ideas for a sane world economy*. Princeton University Press.
- The Economist. (2020). The impact of COVID-19 on global trade.
- U.S. Department of State. (2020). Sanctions and foreign policy: The use of economic tools in diplomatic relations.

World Health Organization. (2020). COVID-19: Impact on the global economy and trade.

World Trade Organization (WTO). (2022). *World trade report 2022: Trade and development*. Retrieved from <https://www.wto.org>

Zhang, Z., & Li, J. (2020). Impact of the US-China trade war on global supply chains. *Journal of International Business Studies*, 51(3), 456-478.